

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ

©2020 ВІННИЧЕНКО О. В., ГРОМАКОВА В. В.

УДК 336.7
JEL: G21; G28

Вінниченко О. В., Громакова В. В. Теоретичні аспекти фінансової стійкості банку

У статті розглянуто сутність поняття «фінансова стійкість банківської установи». Класифіковано та визначено зовнішні та внутрішні фактори впливу на діяльність комерційних банків у сучасних соціально-економічних умовах України. Зазначено, що провідна роль у забезпеченні фінансової стійкості належить саме банку, за умов ефективного регулювання та використання внутрішніх методів забезпечення фінансової стійкості. Проаналізовано існуючі методичні підходи до оцінки фінансової стійкості банків, які використовуються у вітчизняній практиці. Вивчення компонентів оцінки фінансової стійкості банку дозволяє стверджувати, що якість оцінки залежить від глибини та повноти врахування всіх факторів, а також від стану інформаційного забезпечення. Визначено, що аналітична інформація, надана Національним банком України, є однією з найбільш значущих. Тому доцільно підвищити рівень надання інформації банкам на основі розширення обсягів офіційної інформації, наданої НБУ, оскільки цю інформацію практично неможливо замінити інформацією з інших джерел. Основним недоліком оцінки фінансової стійкості банків є те, що ця оцінка ґрунтується на аналізі фактів, які вже відбулися, тобто на встановленні статичної фінансової стійкості. Аналіз та узагальнення існуючих підходів свідчить про суттєві розбіжності, як у складових фінансової стійкості, так і в показниках, які використовуються для оцінки. Зазначено, що найбільше розповсюдження отримали методи оцінки фінансового стану банку на основі аналізу коефіцієнтів та інтегральні методи оцінки. Зроблено порівняльний аналіз існуючих методик рейтингової оцінки фінансової стійкості банків.

Ключові слова: внутрішні фактори, зовнішні фактори, рейтингова оцінка, фінансова стійкість банку.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-5-375-381>

Рис.: 2. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 15.

Вінниченко Олена Вікторівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів та кредиту, Харківський національний університет будівництва та архітектури (вул. Сумська, 40, Харків, 61000, Україна)

E-mail: viavi1974@gmail.com

Громакова Вікторія Владиславівна – студентка, Харківський національний університет будівництва та архітектури (вул. Сумська, 40, Харків, 61000, Україна)

E-mail: vittoria98.gromakova@gmail.com

УДК 336.7
JEL: G21; G28

Вінниченко А. В., Громакова В. В. Теоретические аспекты финансовой стойкости банка

В статье рассмотрена сущность понятия «финансовая устойчивость банковского учреждения». Классифицированы и определены внешние и внутренние факторы влияния на деятельность коммерческих банков в современных социально-экономических условиях Украины. Указано, что ведущая роль в обеспечении финансовой устойчивости принадлежит именно банку при условии эффективного регулирования и использования внутренних методов обеспечения финансовой устойчивости. Проанализированы существующие методические подходы к оценке финансовой устойчивости банков, используемые в отечественной практике. Изучение компонентов оценки финансовой устойчивости банка позволяет утверждать, что качество оценки зависит от глубины и полноты учета всех факторов, а также от состояния информационного обеспечения. Определено, что аналитическая информация, предоставленная Национальным банком Украины, является одной из наиболее значимых. Потому целесообразно повысить уровень предоставления информации банкам на основе расширения объемов официальной информации, предоставленной НБУ, поскольку эту информацию практически невозможно заменить информацией из других источников. Основным недостатком оценки финансовой устойчивости банков является то, что эта оценка основывается на анализе уже произошедших фактов, то есть на установлении статической финансовой устойчивости. Анализ и обобщение существующих подходов свидетельствует о существенных разногласиях как в составляющих финансовой устойчивости, так и в показателях, используемых для оценки. Отмечено, что наибольшее распространение получили методы оценки финансового состояния банка на основе анализа коэффициентов и интегральные методы оценки. Сделан сравнительный анализ существующих методик рейтинговой оценки финансовой устойчивости банков.

Ключевые слова: внешние факторы, внутренние факторы, рейтинговая оценка, финансовая устойчивость банка.

Рис.: 2. **Табл.:** 2. **Библ.:** 15.

Вінниченко Алена Вікторівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів та кредиту, Харківський національний університет будівництва та архітектури (вул. Сумська, 40, Харків, 61000, Україна)

E-mail: viavi1974@gmail.com

Громакова Вікторія Владиславівна – студентка, Харківський національний університет будівництва та архітектури (вул. Сумська, 40, Харків, 61000, Україна)

E-mail: vittoria98.gromakova@gmail.com

UDC 336.7
JEL: G21; G28

Vynnychenko O. V., Hromakova V. V. Theoretical Aspects of the Bank's Financial Stability

The article considers the essence of the concept of «financial stability of a banking institution». Both the external and the internal influences on the activities of commercial banks in the current socio-economic conditions of Ukraine are classified and defined. It is pointed out that the bank itself plays a leading role in financial stability, subject to effective regulation and the use of domestic methods of ensuring financial stability. The existing methodical approaches to assessing the financial stability of banks used in domestic practice are analyzed. On the basis of studying the components of the bank's financial stability is suggested

that the quality of assessment depends on the depth and completeness of accounting of all factors, as well as on the status of the information provision. It is defined that the analytical information provided by the National Bank of Ukraine (NBU) is one of the most significant. Therefore, it is advisable to increase the level of information provided to banks by expanding the volume of official information provided by the NBU, as this information is almost irreplaceable with information from other sources. The main drawback of assessing the financial stability of banks is that this assessment is based on an analysis of the facts that have already occurred, i.e., on the determination of a static financial stability. The analysis and generalization of existing approaches reveals significant differences, both in the components of financial stability and in the indicators used for assessment. It is noted that the methods of assessing the financial condition of bank on the basis of analysis of coefficients and integral methods of assessment have become the most common. A comparative analysis of the existing methods of ranking the financial stability of banks is made.

Keywords: external factors, internal factors, ranking score, financial stability of bank.

Fig.: 2. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 15.

Vinnychenko Olena V. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance and Credit, Kharkiv National University of Construction Engineering and Architecture (40 Sumska Str., Kharkiv, 61000, Ukraine)

E-mail: viavi1974@gmail.com

Hromakova Viktoriia V. – Student, Kharkiv National University of Construction Engineering and Architecture (40 Sumska Str., Kharkiv, 61000, Ukraine)

E-mail: vittoria98.gromakova@gmail.com

Сьогодні банківський сектор країни функціонує та розвивається в умовах нестабільної загальноекономічної ситуації, що суттєво впливає на ефективність банківської діяльності.

Фінансова стійкість банку – це одна із пріоритетних умов розвитку та стабільної діяльності окремого банку, так і банківської системи в цілому. У сучасній економічній ситуації, що характеризується кризовими явищами в багатьох сферах економічної діяльності, особливої актуальності набуває проблема своєчасної оцінки та підтримання на достатньому рівні фінансової стійкості банківських установ.

Питанням аналізу та оцінки фінансової стійкості банку значну увагу приділяли такі зарубіжні та вітчизняні науковці: С. П. Вольська [3], Ю. С. Довгаль і Р. О. Чамара [6], Р. Шіллер, В. П. Пантелеєв, С. П. Халєва та ін.

Незважаючи на досить велику кількість досліджень, питання стосовно фінансової стійкості з огляду на постійний і невідомий розвиток економіки потребує подальшого вивчення.

Мета статті полягає в аналізі та узагальненні як теоретичних, так і практичних підходів до оцінки фінансової стійкості банків.

Під впливом значних економічних перетворень, що спостерігаються останнім часом у світі, певних змін зазнали різні макро- та мікросистеми. Не стали виключенням і банки.

Аналіз та узагальнення існуючих підходів до визначення сутності поняття «фінансова стійкість банку» дозволяє визначити, що фінансову стійкість прийнято трактувати як якісну характеристику фінансового стану банку, що визначається зростання прибутку, достатністю та збалансованістю ресурсів та оптимальним їх співвідношенням з активами, підтриманням на достатньому рівні ліквідності та платоспроможності, мінімізацією ризиків.

На фінансову стійкість банківської системи впливає безліч факторів, які залежно від якісних характеристик їх впливу мають як позитивне, так і негативне значення.

Як відзначає Р. Шіллер, на сьогодні ще не вироблені чіткі критерії, за якими окремі фактори слід відносити до тієї чи іншої групи, ознаки диференціації цих груп, не існує чітких показників оцінки значущості цих факторів.

На думку В. Рисіної [15], на зменшення рівня фінансової стійкості банків можуть впливати такі фактори: зниження якості банківських активів; втрата довіри з боку вкладників, що підтверджується фактом відтоку депозитних коштів; зниження ліквідності; зменшення капіталізації банків; скорочення ресурсної бази банків; зростання процентних ставок; збільшення обсягів неповернутих валютних кредитів; складнощі із залученням нових інвестицій, зумовлені кризовими явищами на європейських фінансових ринках і зниженням кредитних рейтингів значної частини українських банків.

До зазначених факторів В. Коваленко [7; 8] додає такі: високі ризики кредитування, що зумовлені неефективною структурою економіки; залежність банківської системи від фінансового стану підприємств-позичальників; зростання ризиків, пов'язаних із фондовим ринком і динамікою цін на окремих сегментах фінансового ринку; проблеми з поверненням зовнішніх запозичень, які активно залучалися в попередні роки; рівень капітальної бази банківської системи та досить низька якість ресурсів; проблеми рефінансування банків; політичне втручання в діяльність банківської системи.

О. Барановський [1] додає до факторів такі: зниження якості банківських активів; втрата довіри з боку вкладників, що підтверджується фактом відтоку депозитних коштів; зниження ліквідності; зменшення капіталізації банків; скорочення ресурсної бази банків; зростання процентних ставок; збільшення обсягів неповернутих валютних кредитів; складнощі із залученням нових інвестицій, зумовлені кризовими явищами на європейських фінансових ринках і зниженням кредитних рейтингів значної частини українських банків високі ризики кредитування, що зумовлені неефективною структурою економіки.

До ключових факторів впливу на фінансову стійкість вітчизняного банківського сектора В. Варцаба [13] відносить такі, як: політична та економічна нестабільність, девальвація національної грошової одиниці; зростання недовіри до банків; суперечливість механізму рефінансування банків; подорожчання кредитних ресурсів; погіршення якості кредитного портфеля; низький рівень ризик-менеджменту у банківських установах тощо.

Фактори, що впливають на формування стійкості банку, наведено на рис. 1.

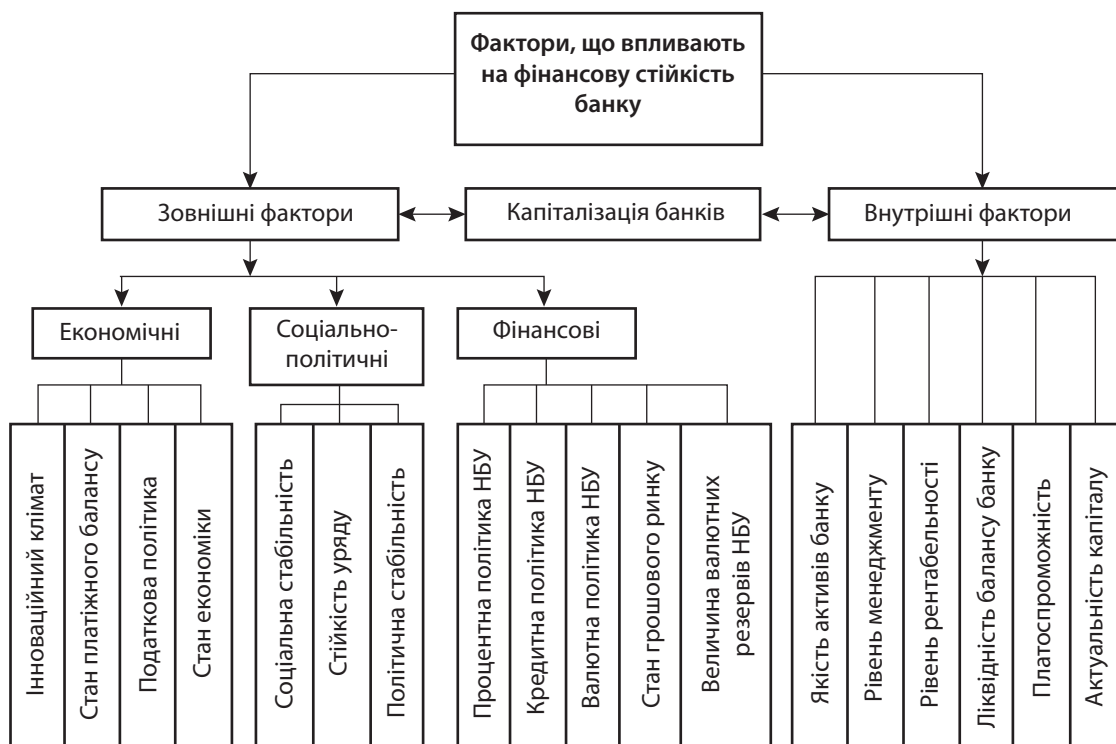

Рис. 1. Фактори, що впливають на фінансову стійкість банків [9]

У табл. 1 наведено характеристики факторів, що впливають на фінансову стійкість банків.

При аналізі наведених вище факторів розглядати фінансову стійкість можна в контексті внутрішніх та зовнішніх складових.

Зовнішня фінансова стійкість [4] – це рівень успішності функціонування банку на фінансовому ринку, що здобутий через адміністративний вплив держави або в результаті високого рівня конкурентної позиції установи.

Внутрішня фінансова стійкість банку [3, с. 806] – це інтегральна динамічна характеристика, що передбачає сталий розвиток банку в обраному стратегічному напрямі та його здатність у стислі терміни повернутися до рівноважного (або близького до нього) фінансового стану після виходу з нього під впливом несприятливих чинників.

Головними складовими фінансової стійкості Гарбар Є. С. визначає: ліквідність, достатність капіта-

лу, якість активів, рентабельність та платоспроможність (рис. 2).

Провідна роль у забезпеченні фінансової стійкості належить саме банку завдяки ефективному регулюванню та використанню внутрішніх методів забезпечення фінансової стійкості.

Найбільше розповсюдження отримали методи оцінки фінансового стану банку на основі аналізу коефіцієнтів та інтегральні методи оцінки.

Методи отримання інтегрального індикатора поділяються на дві групи. Перша група методів дає

точну оцінку кожного об'єкта, а друга присвоює йому порядковий номер (рейтинг). Ці методи отримання інтегрального індикатора називаються методами «без вчителя», оскільки результат залежить лише від зібраних даних і застосованого методу.

Сучасні вітчизняні методики рейтингової оцінки поділяються на номерні, бальні, регресійні, індексні. Номерні методики передбачають присвоєння певного місця в рейтингу за кожним показником, який розраховується. Бальні методики дають можливість отримати інтегральну оцінку фінансового стану оцінюваного банку в балах. Регресійна методика передбачає виділення деякої сукупності об'єктів дослідження, розрахунок факторних показників за кожним досліджуваним об'єктом і середніх із сукупності. Індексний метод передбачає два рівні розрахунків – параметричних коефіцієнтів та узагальненого індексу.

Рейтинги – це певні комплексні характеристики банків як однорідних елементів банківської системи,

Пояснення факторів, що впливають на фінансову стійкість банків

№ з/п	Фактори	Характеристика
1	Економічні фактори	Включають в себе: – інвестиційний клімат (забезпечує послаблення інфляції, оптимальні проценти за депозитами та вкладеннями, зниження відсоткових ставок за кредитами, скорочення заборгованості та зростання споживчого попиту населення); – стан платіжного балансу країни (чітко відображає економічне становище країни, широко використовується в інтересах прогнозування та макроекономічного регулювання діяльності банків, допомагає в проведенні виваженої курсової політики та забезпечення стабілізаційного функціонування банків); – податкову політику (дозволяє створити економічну ефективність і соціальну справедливість, гарантування стабільності податкового законодавства, яке відображається в податковому кодексі й оптимально пов'язати інтереси держави з інтересами банківського сектора); – стан економіки (суттєво впливає на рівень захищеності банківського сектора та ступінь реагування на зміни в економічній ситуації країни)
2	Соціально-політичні фактори	Доцільно віднести: – соціальну стабільність (враховуючи цей фактор, створюється гармонізація інтересів банківського сектора та держави в цілому, соціально-психологічне сприйняття цілей, методів, принципів і форм державного управління соціальною сферою банківської системи в Україні); – стійкість уряду (забезпечує стабільне функціонування діяльності банків шляхом чіткої та стабільної роботи уряду країни); – політичну стабільність (передбачається стан рівноваги, збалансованості банківської системи і політичних інститутів як суб'єктів владних відносин, оптимального політичного рішення, яке дасть змогу з мінімальними втратами зберегти досягнуте банками становища)
3	Фінансові фактори [6]	Доцільно віднести: – процентну політику НБУ (дозволяє сформувати процентну політику як єдине поняття грошово-кредитної політики, забезпечує управління банківською системою та банківською діяльністю, чинне законодавство сприятиме консолідації не лише банківського права, але і суспільного економічного життя в цілому); – кредитну політику НБУ (підтримує стабільність національної валюти, стабілізується вартість національних грошей як на внутрішньому ринку через зниження темпів інфляції, так і на зовнішньому через укріплення її обмінного курсу); – валютну політику НБУ (спрямована на забезпечення макроекономічної стабільності та створення умов довіри внутрішньої економіки й іноземного бізнесу до національної валюти, стимулювання розвитку експорту, повернення в країну заробленої іноземної валюти, забезпечення стабільного функціонування національної валютної системи, сприяння збалансованості платіжного балансу, гармонізації інтересів експортерів та імпортерів); – стан грошового ринку (дає змогу здійснювати накопичення, оборот, розподіл і перерозподіл грошового капіталу); – величину валютних резервів НБУ (достатній обсяг валютних резервів забезпечить економічну самостійність і стабільну діяльність банків)

які розраховуються на основі вибраних показників і відповідно до прийнятої методики, відображаючи місце кожного з банків щодо інших елементів цієї системи. Вони комплексно характеризують діяльність банків та проводяться по активних і пасивних операціях [13].

Необхідність здійснення оцінки фінансової стійкості обумовлена такими чинниками:

- 1) для самих банків рейтинг – це: а) показник, який характеризує роботу банку та показує його конкурентний статус; б) престиж і репутація на ринку; в) залучення інвестицій;

- 2) для клієнта – це можливість прийняття обґрунтованого рішення при виборі банку.

На сьогодні існують різні рейтингові методики оцінки надійності банку. Так, у науковій літературі було приділено багато уваги рейтинговій оцінці банків за показниками опублікованої фінансової звітності (методика В. С. Кромонава [8]).

Згідно з Концепцією про створення системи рейтингової оцінки регіонів, галузей національної економіки, суб'єктів господарювання спеціалістами Центру наукових досліджень НБУ була розроблена методика оцінки надійності банку (автори Р. Набок і А. Набок).

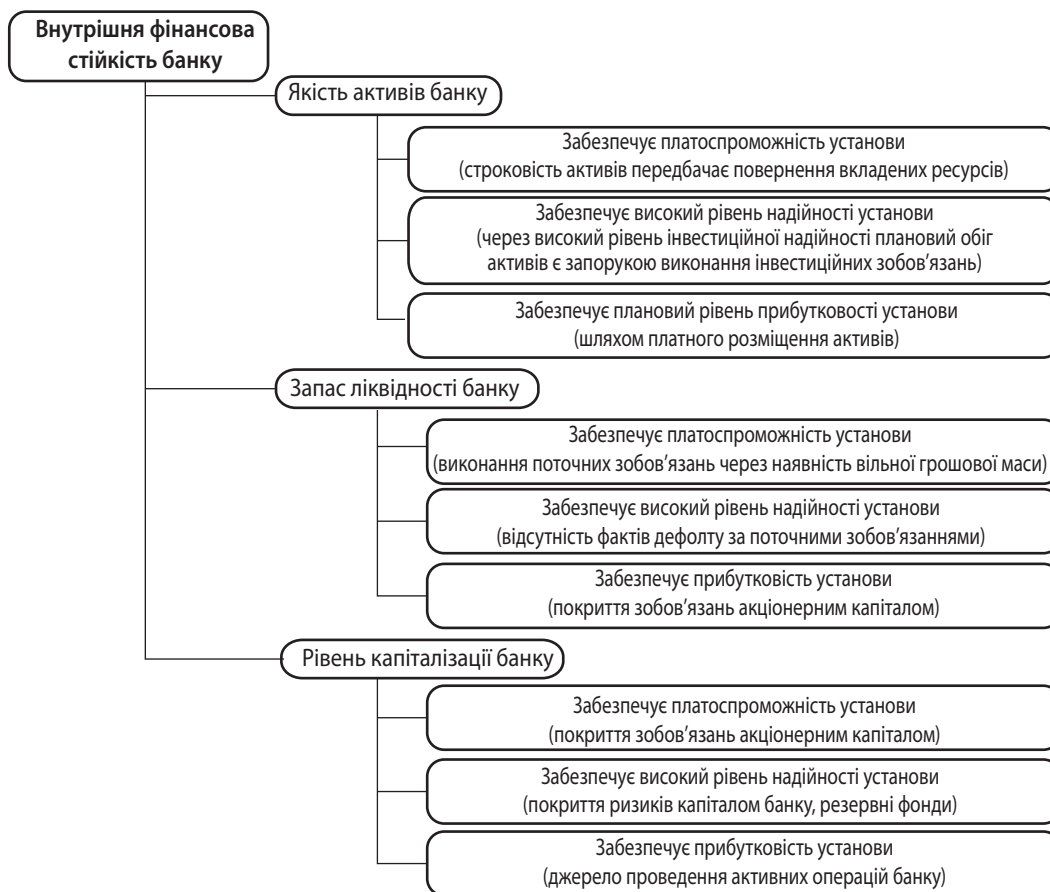

Рис. 2. Чинники впливу на внутрішню фінансову стійкість банку [4]

Розглянемо різні методики оцінки надійності банку і порівняємо їх за повнотою набору показників, використовуваних при отриманні рейтингу (табл. 2).

Рейтингову методику В. С. Кромонова критикують за використання лише одного напрямку оцінювання – надійності банку та ігнорування інших. Більш досконалими щодо системи параметричних показників є такі методики як: CAMELS [2; 12] та методика

Центру наукових досліджень. Однак ці методики передбачають використання інформації, що становить банківську таємницю, існування потужної системи опрацювання інформації та ведення постійного спостереження за об'єктами аналізу.

Отже, представлені рейтингові методики оцінювання діяльності комерційних банків мають певні недоліки, до яких слід віднести: недосконалість інформаційної бази; відсутність оперативності в на-

Таблиця 2

Порівняльна характеристика моделей рейтингової оцінки

Групи показників	Рейтингові методики				
	CAMELS	В. С. Кромонова	Вітчизняна методика	Центр наукових досліджень	«Експерт Україна»
Капітал	+	+	+	+	+
Якість активів	+	-	+	+	-
Рентабельність	-	-	-	+	+
Прибутковість	+	+	-	x	x
Ліквідність	+	+	+	+	+
Надійність	+	+	-	+	x
Захищеність	-	+	-	+	x
Ризики	+	-	-	+	+

Примітки: «+» – наявність критерію; «-» – відсутність критерію; «x» – не передбачено у зв'язку з типом методики чи відсутністю необхідної інформації.

данні рейтингової інформації. До основних переваг належать: наявність державних і недержавних рейтингових методик; комплексність оцінки надійності й ефективності діяльності банків; використання дистанційного спостереження; сприяння більшій прозорості банківської системи; наочність результатів рейтингового оцінювання; можливість прийняття зважених управлінських рішень.

ВИСНОВКИ

Отже, фінансова стійкість є не лише основою стабільної банківської системи, а й важливою економічною категорією, оскільки відсутність або низький рівень фінансової стійкості комерційного банку веде до його неплатоспроможності та в кінцевому результаті – до банкрутства.

Існує широкий спектр різноманітних методів для оцінки фінансової стійкості банку. Всі вони мають свої переваги та недоліки. Аналіз підходів до оцінки фінансової стійкості банків дає змогу зазначити, що існуючі підходи відрізняються: складом факторів, що впливають на фінансову стійкість; кількістю показників, які беруть за основу при оцінці фінансової стійкості банку. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Барановський О. І. Фінансові кризи: передумови, наслідки і шляхи запобігання : монографія. Київ : КНТУ, 2009. 754 с.
2. Буздалин А. С., Британишский А. И. Экспертная система анализа банков на основе методики CAMELS. *Бизнес и банки*. 2008. № 22. С. 16–19.
3. Вольська С. П. Визначення фінансової стійкості банку. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 4. С. 806–809. URL: <http://global-national.in.ua/archive/4-2015/170.pdf>
4. Гарбар Є. С. Фактори впливу на фінансову стійкість банку в умовах нестабільного економічного середовища. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. 2015. Вип. 1. С. 184–187. URL: http://www.visnyk-ekon-old.uzhnu.edu.ua/images/pubs/45/45_44.pdf
5. Фінансова стійкість банку / Глосарій банківської термінології. URL: https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123698&cat_id=123324
6. Довгаль Ю. С., Чамара Р. О. Сутність фінансової стійкості комерційного банку та ефективні шляхи її забезпечення. *Фінансовий простір*. 2015. № 1. С. 130–134. URL: <https://ofp.cibs.ubs.edu.ua/files/1501/15djsfs.pdf>
7. Коваленко В. В. Методологія оцінки фінансової стійкості комерційного банку // Матеріали XII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України» (м. Суми, 12–13 листопада 2009 р.). Суми, 2009. Ч. 2.
8. Коваленко В. В. Стратегічне управління фінансовою стійкістю банківської системи: методологія і практика : монографія. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. 228 с.

9. Кочетков В. М. Забезпечення фінансової стійкості сучасного комерційного банку: теоретико-методологічні аспекти : монографія. Київ : КНЕУ, 2002. 256 с.
10. Матвійчук А. В. Аналіз і управління економічним ризиком : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2005. 224 с.
11. Постанова КМУ «Про затвердження положень про спостережні комісії та пільгувальні ради при спеціальних виховних установах» від 01.04.2004 р. № 429. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/429-2004-p#Text>
12. Положення НБУ «Про порядок визначення рейтингових оцінок за рейтинговою системою CAMELS» від 08.05.2002 р. № 171. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0171500-02#Text>
13. Варцаба В. І. Проблеми забезпечення фінансової стійкості банківської системи України. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. 2018. Вип. 1. С. 311–316. DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2018.1\(51\).311-316](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2018.1(51).311-316)
14. Тимошенко О. П. Стійкість банківської системи України: теоретичний аспект. *Науковий вісник БДФА. Серія «Економічні науки»*. 2008. Вип. 4. С. 59–65.
15. Управление деятельностью коммерческого банка (банковский менеджмент) : учебник. Лаврушин О. И. и др. М. : Юристъ, 2003. 688 с.

REFERENCES

- Baranovskyi, O. I. *Finansovi kryzy: peredumovy, naslidky i shliakhy zapobihannia* [Financial Crises: Preconditions, Consequences and Ways of Prevention]. Kyiv: KNTU, 2009.
- Buzdalin, A. S., and Britanishskiy, A. I. "Ekspertnaya sistema analiza bankov na osnove metodiki CAMELS" [Expert Bank Analysis System Based on CAMELS Methodology]. *Biznes i banki*, no. 22 (2008): 16-19.
- Dovhal, Yu. S., and Chamara, R. O. "Sutnist finansovoi stiiikosti komertsiiinoho banku ta efektyvni shliakhy yii zabezpechennia" [The Essence of Financial Stability of a Commercial Bank and Effective Ways to Ensure It]. *Finansovyi prostir*. 2015. <https://ofp.cibs.ubs.edu.ua/files/1501/15djsfs.pdf>
- "Finansova stiiikist banku" [Financial Stability of the Bank]. Hlosarii bankivskoi terminolohii. https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123698&cat_id=123324
- Harbar, Ye. S. "Faktory vplyvu na finansovu stiiikist banku v umovakh nestabilnoho ekonomichnoho seredovyshcha" [Factors Influencing the Financial Stability of the Bank in an Unstable Economic Environment]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriiia «Ekononika»*. 2015. http://www.visnyk-ekon-old.uzhnu.edu.ua/images/pubs/45/45_44.pdf
- Kochetkov, V. M. *Zabezpechennia finansovoi stiiikosti suchasnoho komertsiiinoho banku: teoretyko-metodolohichni aspekty* [Ensuring the Financial Stability of a Modern Commercial Bank: Theoretical and Methodological Aspects]. Kyiv: KNEU, 2002.
- Kovalenko, V. V. "Metodolohiia otsinky finansovoi stiiikosti komertsiiinoho banku" [Methodology for Assessing the Financial Stability of a Commercial Bank]. *Problemy i perspektyvy rozvytku bankivskoi systemy Ukrainy*, part 2. Sumy, 2009.

Kovalenko, V. V. *Stratehichne upravlinnia finansovoiu stiikistiu bankivskoi systemy: metodolohiia i praktyka* [Strategic Management of Financial Stability of the Banking System: Methodology and Practice]. Sumy: DVNZ «UABS NBU», 2010.

[Legal Act of Ukraine] (2002). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0171500-02#Text>

[Legal Act of Ukraine] (2004). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/429-2004-n#Text>

Lavrushin, O. I. et al. *Upravleniye deyatelnostyu kommercheskogo banka (bankovskiy menedzhment)* [Management of a Commercial Bank (Banking Management)]. Moscow: Yurist, 2003.

Matviichuk, A. V. *Analiz i upravlinnia ekonomichnym ryzykom* [Analysis and Management of Economic Risk]. Kyiv: Tsentr navchalnoi literatury, 2005.

Tymoshenko, O. P. "Stiikist bankivskoi systemy Ukrainy: teoretychnyi aspekt" [Stability of the Banking System of Ukraine: Theoretical Aspect]. *Naukovyi visnyk BDFa. Seriya «Ekonomichni nauky»*, no. 4 (2008): 59-65.

Vartsaba, V. I. "Problemy zabezpechennia finansovoi stiikosti bankivskoi systemy Ukrainy" [Problems of Ensuring the Financial Stability of the Banking System of Ukraine]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriya «Ekonomika»*, no. 1 (2018): 311-316.

DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2018.1\(51\).311-316](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2018.1(51).311-316)

Volska, S. P. "Vyznachennia finansovoi stiikosti banku" [Determination of Bank's Financial Stability]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*. 2015. <http://global-national.in.ua/archive/4-2015/170.pdf>

УДК 336.221.4

JEL: H20; H21; H23; Q56

ВЛИЯНИЕ ЭКОЛОГИЧЕСКИХ НАЛОГОВ И СБОРОВ НА КАЧЕСТВО ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ

©2020 ПОЛИЩУК В. Н.

УДК 336.221.4

JEL: H20; H21; H23; Q56

Полищук В. Н. Влияние экологических налогов и сборов на качество окружающей среды

Целью статьи является раскрытие влияния экологических налогов и сборов на качество окружающей среды. Исследованы аспекты экологизации экономики посредством реализации экологического налогообложения. Проведен анализ уровня и системности введения экологических налогов и сборов в Украине и группе стран рыночной экономики. Акцентировано внимание на структурных проблемах внедрения и поддержки механизмов регулирования экологических налогов и сборов. Определена роль экологического налогообложения как действенного звена в системе экологизации производства и расширения дальнейших возможностей модернизации современной глобальной экономики. Доказано, что фискальная политика непосредственно влияет на динамику и скорость трансформационных переходов. Разработаны основные направления реализации экологического налогообложения с целью профилактики и борьбы с загрязнением экосистем. Доказано, что нанесение вреда производителем продукции окружающей среде должно не только приносить стабильные поступления в бюджет страны, но и изменить поведение загрязнителя, то есть стимулировать его к уменьшению выбросов загрязняющих веществ, а экономленные средства направлять на модернизацию производства. Определена фискальная доля эколого-ресурсных налогов и сборов за период 2010–2019 гг. При этом исследованы наиболее распространенные налоги и сборы в странах Европейского Союза. Создана модель влияния налогового регулирования на принятие решений загрязнителями окружающей природной среды. Предложены основные направления, касающиеся дальнейшего развития системы экологического налогообложения в контексте необходимости быстрого решения проблем экологического характера.

Ключевые слова: экологические налоги, экологическое налогообложение, фискальная политика, экологические проблемы, деградация экосистем, налоговые льготы, узконаправленное субсидирование.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-5-381-388>

Рис.: 2. Табл.: 4. Библи.: 9.

Полищук Виктор Николаевич – кандидат географических наук, доцент, доцент кафедры экологии, естественных и математических наук, Винницкая академия непрерывного образования (ул. Грушевского 13, Винница, 21050, Украина)

E-mail: vpolischuk7@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2810-2183>

УДК 336.221.4

JEL: H20; H21; H23; Q56

Полищук В. М. Вплив екологічних податків та зборів на якість оточуючого середовища

Метою статті є розкриття впливу екологічних податків і зборів на якість навколишнього середовища. Досліджено аспекти екологізації економіки через реалізацію екологічного оподаткування. Проведено аналіз рівня та системності введення екологічних податків і зборів в Україні та групі країн ринкової економіки. Акцентовано увагу на структурних проблемах введення та підтримки механізмів регулювання екологічних податків та зборів. Визначено роль екологічного оподаткування як діючої ланки в системі екологізації виробництва та розширення подальших можливостей модернізації сучасної глобальної економіки. Доведено, що фискальна політика безпосередньо впливає на динаміку та швидкість трансформаційних переходів. Розроблено основні напрямки реалізації екологічного оподаткування з метою профілактики та боротьби із забрудненням екосистем. Доведено, що нанесення шкоди виробником продукції оточуючому середовищу має не тільки приносити стабільні надходження в бюджет країни, але й змінювати поведінку забруднювача, тобто стимулювати його до зменшення викидів забруднюючих речовин, а заощаджені кошти спрямовувати на модернізацію виробництва. Визначено фискальну частку еколого-ресурсних податків і зборів за період 2010–2019 рр. При цьому досліджено найбільш поширені податки і збори в країнах Європейського Союзу. Створено модель впливу податкового регулювання на прийняття рішень забруднювачами навколишнього природного середовища. Запропоновано основні напрямки, які стосуються подальшого розвитку системи екологічного оподаткування в контексті необхідності найшвидшого вирішення проблем екологічного характеру.